

KRONIKA

Poročamo — glosiramo

Skrb in muka našega izobraževalnega sistema

Ne moremo se pritoževati: čas, ki ga živimo, je dovolj vznemirljiv, pa tudi vse bolj neobvladljiv, da pogosto ne vemo, ali je že tako poln dogajanj, ki nas s koreninami vred trgajo iz varnih tal naših navad in načrtov in nosijo s seboj, ali pa se nam je čisto preprosto izmuznil iz rok, da le še zbegani strmimo v njegov oddaljujoči se vrtinec. Vse bolj razdvojeni, se mi zdi, se lotevamo številnih vprašanj, za katere menimo, da so osrednja, da so življenje samo. Hkrati pa je vse manj pomembnih stvari, ki bi jih naša kritična misel mogla opazovati v njihovi čisti obliki, bolj kot kdaj doslej je vse posledica nečesa in nečemu vzrok, zato je uspešno razreševanje posameznosti vse bolj odvisno od obvladovanja celote.

Tako tudi naše izobraževanje, ta rastoča nevralgična točka vsega našega življenja: zmerom bolj je stroka, znanost, hkrati pa tudi vse bolj obča zadeva, lahko bi rekli pravica in dolžnost vsakogar, vendar bomo bliže opisu dejanskega stanja, če rečemo: skrb in muka slehernega občana. Če imajo topovske polemike o miniaturnih zadevah jezika pogosto v sebi tudi prvine javnih predstav, so vprašanja izobraževanja (ki med drugim vsebuje ali bi moralo vsebovati tudi celovit odnos do jezika sploh, narodnega pa še posebej) vse bolj takšne narave, da od njihove pravilne postavitve in pravilnega razreševanja pričakujemo vse najboljše, ob napačni usmeritvi in gasilskem pristopu pa odkrivamo vse najslabše v sedanjosti in prihodnosti našega življenja. In to v obeh sferah: v materialni in duhovni, če je v tem primeru sploh primerno in dopustno govoriti o dveh ločenih učinkovanjih. Kazalo bi najbrž celo zapisati, da je prav antagonistično postavljanje ene lege proti drugi, zmanjševanje pomena ene s povzdigovanjem druge ali celo jemanje v poštev ene same zagotovo največja napaka, ki ji ne podlegamo samo občasno, ampak smo se že do grla pogreznili vanjo, da se o izobraževanju vse težje pogovarjamo, kot o temeljni narodni in družbeni skrbi, ki nikoli ne more ali ne bi smela biti samo pragmatika sedanjosti, pa tudi ne samo slutnja prihodnosti.

Nobenega človeškega obdobja niso tako temeljito razbrazdale najrazličnejše reforme kot prav naš čas. Sleherni reforma je stvar nuje ali jasnovidenosti, žal, največkrat samo nuje brez ustreznega videnja, kaj bosta jutrišnji smisel in jutrišnja nuja. Je tudi slovenska reforma izobraževanja (ali reforma slovenskega izobraževanja) ujeta v ta precep? Najnovejše polemike (žal tudi neprijetne konfrontacije), ki so, kot smo zapisali, spremenile občanovo pravico in dolžnost v skrb in muko, oziroma: postale so njun viden izraz, potrjujejo eno in drugo. Pričujoči zapis skuša biti docela nepristranski, čeprav vodi roko, ki ga oblikuje, subjektivna, vendar osebno odgovorna misel. Kako se torej tej subjektivni misli, ki skuša biti nepristranska in do

javnosti odgovorna, kažeta ta skrb in muka, ki sta se naselila v nas zaradi vsega, kar šolska reforma je ali pa tudi samo daje vtis, da je, ali hoče biti? Mislim, da ne smemo mimo ugotovitve, da poslej moramo, kar zadeva šolsko reformo, upoštevati tudi čustva, ki jih sproža, strasti, ki prvim in drugim argumentom navdihujejo vse večjo agresivnost, ta pa sili razpravljalce v konfrontacijo, ki si tako rada, kot vemo, izbere za razsodnika — moč. Moč pa, kot tudi vemo, pa naj gre za moč zakona ali vznemirjenega javnega mnenja, neprijetna soočanja preseka, a jih ne razrešuje. Upati je, da se v tej javni razpravi ne bomo zatekali k demagogiji in da bomo s svojimi pogledi in nazori o poteh in oblikah izobraževanja omogočali, da ostane reforma v svojem končnem smislu kar se da čista narodna in družbena zadeva.

Reforma ni samo stvar razprave, ne glede na to, ali je ta »visoko« akademsko ali »široko« populistična, referendumsko, reforma je tudi nasilen zakonski rez v obstoječe stanje, nasilen pravim, ker zelo konkretno premika in prerazporeja ljudi in prostore, omejuje stare in razširja nove poklice. Vse to je namreč, v načelu, razumna nuja. Vprašanje javne skrbi in muke pa nastane tedaj, ko se začnemo spraševati o smislu, o povezanosti med sedanjostjo in prihodnostjo. Konkretna dilema: ali je 330 ozko zamišljenih poklicnih profilov in takšni nomenklaturi poklicev usmerjena izobrazba (ali samo prakticistično privajanje, kot trdijo nekateri?), najprimernejša oblika za učinkovito odzivanje na potrebe vsega našega življenja (namerno se izogibam izrazu »za potrebe gospodarstva«, ki je nevarno izločilen)? Je takšna pot najbližja delu, najbolj plodna vključitev vanj? Je, ne nazadnje, mogoče po tej poti doseči večjo in ustrežnejšo zaposlitev današnjih in jutrišnjih mladih? Nas taka oblika izobraževanja bolj kot dosedanje ali druge predlagane, pa ne upoštevane, zanesljiveje usposablja za mednarodno delitev dela? Pa tudi za ohranjanje tiste naše narodne in družbene identitete, ki nam bo tudi v prihodnje zagotavljala enakopraven obstoj in razvoj v družbi drugih narodov, v soočanju z drugimi družbami? Je sedanja podoba šolske reforme predvsem ali celo samo izhod iz sedanje stiske, proizvodne in zaposlitvene, ali pa je tudi že smer, usmeritev, ki bi utegnili vsaj zmanjšati, če že ne odpraviti jutrišnje stiske in težave?

Prav o teh, narodno in družbeno eksistencialnih vidikih reforme premalo razpravljamo, in rekel bi, da zato premalo, ker tudi razmišljamo o njih premalo. Kajpak: reforma je tu in takšna, kakršna se nam kaže, ne zadovoljuje (težko je ob tem dodati količinsko določilo, ki ta hip ne more biti drugače kot emotivno). In ker je reforma čisto konkreten družben pojav, je torej tudi čisto konkretna, če že ne do kraja uresničena, pa vsaj že uresničujoča se zamisel določenih ljudi ter samoupravnih in upravnih teles, ki pomenijo v javnosti strokovno in politično avtoriteto. Žal je treba reči, da si tudi tisti, ki se z reformo poklicno ukvarjajo, torej kot strokovnjaki in delovno zadolženi za njeno izvajanje, vse premalo, vsaj v očeh javnosti, prizadevajo, da bi ponudili ustrezen odgovor prav na zgornje dileme, na dileme o smislu in narodnodružbeni perspektivi reforme.

Temeljno vprašanje torej ni v tem, ali je šolska reforma potrebna ali ne, temveč v najpametnejši izbiri njene usmeritve in oblik, za katere se odločamo. Reforma torej ni predvsem in celo samo sistemsko vprašanje, saj se loteva ene najpomembnejših in najobčutljivejših vsebin vsega našega življenja. Današnjega in jutrišnjega. Žal živimo (kljub nenehnemu prise-

ganju na načela) v svetu in času nepredvidljivosti in nuje, ki ju določa nenehni kompromisi in korigiranja tudi najbolj modrih lastnih odločitev. To velja v polni meri tudi za izobraževalni sistem. Vsakršno popuščanje posameznim interesom: samo obstoječim proizvodnim zahtevam, ki so zelo spremenljive, lažno demokratičnim minimalističnim programom, subjektivističnim diktatom individualne izbire, miselnosti, da je samo stoostotno nasprotje dosedanjemu rešilna pot, kakor tudi, da je trmoglavo vztrajanje na podedovanem (če je bilo zame dobro, bo tudi za moje otroke), ne more skriti jalovosti svojega početja, saj je v najboljšem primeru samo bolj ali manj zakamuflirano opotekanje iz težave v težavo, iz stiske v stiko, ki je manjša od prejšnje, samo dokler smo še zunaj nje, ko je samo še izhod v sili, ne pa realiteta našega življenja.

Z zapisanim se seveda izpostavljam očitku, da tudi sam ničesar ne prispevam k »pametnejšemu« oblikovanju naše šolske reforme, priznam: znano je, da nimam ne daru ne usposobljenosti za takšen posel; če pa sem vendarle tvegati ta zapis, sem to storil samo zato, ker je naša konkretna, slovenska šolska reforma z vsem, kar dejansko je in hoče biti, kot tudi s tistim, kar se v vse širšem obsegu in iz različnih razlogov asociativno veže nanjo, tudi moja intimna skrb in muka. In ko pravim tudi moja, čutim, da se prav ob tej kot ob malokateri drugi stvari, torej prav skozi to skrb in muko, razkrivam kot neizločljivi del slovenskega naroda in njegove samoupravne socialistične družbe.

Ciril Zlobec

Živel rodeo!

Vračajo se veseli kavbojski časi. Perspektivaši, primerno pomlajeni in kooptirani, začenjajo v Novi reviji svoj kansascityrodeo. Vsi vihtijo laso, vsi po vrsti ga uspešno vržejo, ga zadrignejo in pred očmi besneče množice podrejo in spravijo na tla butasto tele — marksizem.

To so jahači z našega ranča, vsi sposobni s kroglo preluknjati v zrak vržen dolar. Takoj, ko so jih spustili spet skupaj v areno, so vzeli zadevo zares. Pištole imajo pripasane nizko in stotič zadeto in mrtvo tele-marksizem samo mrtvobutasto gleda v njihove kadeče se cevi in kasira nove in nove krogle. Ubogo tele! A komu je za tele? Živel rodeo!

Naši uspešni fantje so, kot se za naš ranč spodobi, precej različni. Eni žvečijo pred jutranjo kavo zobotrebec, drugi samo blago pljuvajo v taborni ogenj. Ogenj plapola. In tu že prihaja v ospredje Old Grafči pa slavni Old Tinče, Old Ivek, Old Tarčihand, Old Marči, Old Dimči, Old Drejči in drugi. Med sabo jih ne družijo veliko. Razen antipatije do marksizma. In čredni nagon. A ta trdno.

Fantje so z zdravim kavbojskim šundrom začeli rodeo: naj se arena zabava!

Skupaj z areno se zabavam. A vsega njihovega početja hkrati ne morem opisati. Kar je preveč je preveč. V poročilu z rodea bi zato rad omenil samo štoše, ki jih je Old Tinče nasul v svojem nastopnem uredniškem uvodniku, pa še tu bi se omejil zgolj na njegovo periodizacijo slovenske književnosti po osvoboditvi.

Prva reč, ki jo bralec opazi, je ta, da so baje povojno literaturo in filozofijo na Slovenskem krojili izključno fantje z našega ranča. In tukaj si,